
INITIATIEFADVIES

Vorbereidend document voor het waterbeheerplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2028-2033

Advies aangenomen door het Comité
van Watergebruikers op

04-11-25

Vooraf

In het kader van de opstelling van het toekomstige Waterbeheerplan (hierna "WBP") 2028-2033 heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een openbare raadpleging gelanceerd over een voorbereidend document waarin de belangrijkste richtsnoeren worden bepaald die in het toekomstige plan moeten worden opgenomen. Deze raadpleging loopt tot 15 november 2025.

Het **Comité van Watergebruikers** (hierna "het Comité") wenst actief deel te nemen aan deze raadpleging door een initiatiefadvies op te stellen en zo bij te dragen tot de bepaling van de prioriteiten en de toekomstige richtsnoeren op het gebied van het waterbeheer in Brussel. Dit advies sluit aan bij de voortdurende regelmatige betrokkenheid van het Comité en de Raad voor het Leefmilieu bij de ontwikkeling van het waterbeleid, met name doorheen:

- Het advies [A-2021-005-CWG](#) betreffende het voorstel van bestek voor het milieueffectenrapport van het ontwerp van maatregelenprogramma van het WBP 2022-2027;
- Het advies [A-2022-013-RLBHG](#) van de Raad voor het Leefmilieu betreffende het ontwerp van WBP voor de periode 2022-2027.

Het voorbereidende document op het WBP 2028-2033 sluit aan bij de continuïteit van de vorige plannen, maar houdt rekening met de nieuwe Europese regelgevende verplichtingen en de toenemende klimaatuitdagingen. Het beschrijft met name de belangrijkste fasen in het planningsproces, de betrokken belanghebbenden en de zes belangrijke kwesties die het toekomstige plan zullen vormgeven: verontreiniging door nieuwe stoffen, nieuwe zuiveringseisen, efficiëntie en financiering van de watersector, bevoorradingsveiligheid, klimaataanpassing en het bestrijden van waterkwetsbaarheid.

Het doel van dit initiatiefadvies is om aldus een constructieve bijdrage te leveren aan het denkproces dat in het kader van deze openbare raadpleging op gang werd gebracht, door concrete aanbevelingen over de voorgestelde richtsnoeren te formuleren en de aandachtspunten te benadrukken die in het toekomstige WBP zullen moeten worden opgenomen om aan de verwachtingen van de gebruikers te voldoen.

Initiatiefadvies

1. Algemene beschouwingen

1.1 Nadenken over water in een intersectoraal perspectief

Water heeft raakpunten met heel wat vormen van overheidsbeleid: leefmilieu, huisvesting, gezondheid, maatschappelijk welzijn, stedenbouwkunde, energie, ... Het **Comité** pleit voor een transversale benadering van waterbeheer, waarbij ecologische, sociale en economische kwesties aan elkaar worden gekoppeld.

Deze aanpak vereist:

- Een betere coördinatie van de operatoren en actoren die rechtstreeks en onrechtstreeks bij de sector zijn betrokken (Vivaqua, Hydria, Leefmilieu Brussel, gemeenten, OCMW's, gewestelijke besturen, ...);

- Een actieve deelname van de gebruikers en hun vertegenwoordigers aan de opstelling en opvolging van de plannen, evenals van de burgermaatschappij in de ruimste zin;
- De invoering van indicatoren en een monitoring om zowel de sociale en economische, als de milieu-impact van de maatregelen van het toekomstige WBP te evalueren.

1.2 Interregionale solidariteit

Klimaatverandering heeft een aantal gedocumenteerde gevolgen voor water, of het nu gaat om de watercyclus, langdurige droogte of overstromingen. Ons land is overigens verre van immuun voor deze problematische gevolgen van klimaatverandering¹: recorddroogte in 2025² en catastrofale overstromingen in juli 2021 zijn slechts twee recente voorbeelden hiervan.

In het licht van deze problemen juicht het **Comité** de duidelijke wil toe die in het voorbereidende document wordt uitgedrukt om ervoor te zorgen dat het nieuwe WBP instaat voor "*de samenhang en de goede coördinatie met de andere twee Gewesten (ons drinkwater is vooral afkomstig van Wallonië en al ons oppervlaktewater stroomt naar het Vlaams Gewest)*".

In dezelfde geest wijst het **Comité** erop dat ook het afvalwater van de rand naar de Brusselse waterzuiveringsstations stroomt en zo goed zou zijn voor 10 tot 15% van het totale behandelde volume. Het **Comité** roept de overheden op om ervoor te zorgen dat de financiële bijdrage die voor de behandeling van deze volumes is voorzien zo goed mogelijk zou overeenstemmen met de kosten die deze behandeling met zich meebrengt.

Meer in het algemeen roept het **Comité** de bevoegde overheden op om te streven naar een grotere interregionale solidariteit op dit gebied, met name door een specifiek samenwerkingsakkoord te sluiten. Het **Comité** nodigt de gewestelijke overheden uit om zich af te stemmen op de andere Gewesten die met soortgelijke raadplegingsprocessen over hun respectievelijke waterbeheerplannen bezig zijn of zijn geweest.

2. Bijzondere beschouwingen

2.1 Nieuwe en verontrustende stoffen (BELANGRIJKE KWESTIE nr. 1)

Specifiek met betrekking tot stedenbouwkunde en de bouwsector roept het **Comité** de bevoegde overheden op om eventuele verbanden tussen materialen en de aanwezigheid van verontreinigende stoffen in waterlichamen in kaart te brengen. Waar nodig zou het relevant zijn om aanbevelingen te formuleren of passende maatregelen te nemen, met name met behulp van instrumenten als TOTEM of GRO die al rekening houden met andere milieuaspecten (met name materialen).

2.2 Hervorming van de financiering van de watersector in naleving van het principe "de vervuiler betaalt" (BELANGRIJKE KWESTIES nr. 2 en 3)

Het **Comité** stelt vast dat het Brusselse tariefsysteem sinds de hervorming van 2022 gebaseerd is op een eenheidsprijs per m³, zonder differentiatie volgens het verbruikte volume. Hoewel deze hervorming gepaard gaat met sociale beschermingsmaatregelen die door het **Comité** worden

¹ <https://www.greenpeace.org/static/planet4-belgium-stateless/2018/12/cc8aa262-cc8aa262-impacts-des-changements-climat-2.pdf>

² <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/05/01/droge-periode-maart-en-april-weinig-neerslag/>

toegejuicht, ondermijnt ze het principe "de vervuiler betaalt", in zoverre ze het grootste deel van de kosten van het systeem uitsluitend door de verbruikers van drinkwater laat dragen - ook voor de behandeling van helder water, regenwater of parasitair water.

Het **Comité** dringt derhalve aan op:

- Een grondige studie naar de haalbaarheid om bepaalde kosten die geen verband houden met drinkwaterverbruik (regenwater, overstromingsbeheer) uit de waterfactuur te halen en deze via overheidssubsidies of billijkere belastingmechanismen te dekken;
- De invoering van alternatieve financieringswijzen, zoals gedifferentieerde bijdragen volgens het type gebruik of het actiepoteel van de actoren (eigenaars, ondernemingen, infrastructuurbeheerders). Naar het voorbeeld van andere Europese steden zou de invoering van een "waterdichtingsbelasting" kunnen worden overwogen om waterdichting te ontmoedigen en/of maatregelen op dit gebied te financieren;
- Een betere afstemming van de financiering van de watersector op het ruimtelijke ordeningsbeleid, met name wat betreft bodemafsluiting.

Daarnaast komt dit principe van "de vervuiler betaalt" ook overeen met sommige bepalingen van de nieuwe Europese Richtlijn 2024/3019 inzake de behandeling van stedelijk afvalwater³, en in het bijzonder met het onderdeel "uitgebreide producentenverantwoordelijkheid" ervan. De richtlijn voorziet immers dat producenten van geneesmiddelen en cosmetica tegen 31/12/2028 minstens 80% van de kosten van quartaire afvalwaterzuivering dekken. Gelet op de investeringen die voor deze behandeling nodig zijn, roept het **Comité** de bevoegde overheden op om:

- Te zorgen voor een billijke bijdrage van de producenten;
- Dit mechanisme van uitgebreide verantwoordelijkheid voor producenten van geneesmiddelen en cosmetica in te voeren, zodat zij 100% van de kosten van de quaternaire behandeling zouden dekken (bovenop de Europese ambitie die in de voormelde Richtlijn is vastgelegd);
- De impact van deze noodzakelijke investeringen op de waterfactuur van de Brusselse huishoudens zoveel mogelijk te beperken.

2.3 Bevoorravingsveiligheid (BELANGRIJKE KWESTIE nr. 4)

Gelet op het toenemend aantal periodes van droogte, de afhankelijkheid van het Brussels Gewest van Wallonië en de problemen met de waterkwaliteit, is het **Comité** van mening dat een rationeel beheer van deze hulpbron een belangrijke uitdaging is. Het benadrukt dan ook de noodzaak om enerzijds de bevoorravingsbronnen te diversifiëren en anderzijds het waterverbruik op alle niveaus - industrieel, collectief en privé - te verminderen.

In dit verband dringt het **Comité** erop aan om een echte bewustmakingsstrategie naar de gebruikers toe te ontwikkelen, om een efficiënter watergebruik te bevorderen. Dit zou kunnen door betere informatie te verschaffen over machines, processen of teelten die bijzonder veel water verbruiken, alsook door bepaalde consumptiegewoonten aan te passen.

Nog steeds in dit verband moedigt het **Comité** ook de valorisatie van het zogenaamde "tweede circuit"-water aan, d.w.z. gezuiverd maar niet-drinkbaar water dat voor specifieke doeleinden zou kunnen worden gebruikt (met name industriële toepassingen, naar het voorbeeld van het RE-USE-project

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A32024L3019>

tussen Hydria en Audi⁴). Dergelijke initiatieven zouden de druk op drinkwatervoorraden kunnen verminderen en tegelijkertijd een circulaire economie bevorderen. Het **Comité** stelt ook voor om gelijkaardige pistes rond het waterzuiveringsstation Noord (WZS-Noord) te verkennen, in relatie tot de industrieën van Vilvoorde, waardoor een gunstige interregionale samenwerking tot stand zou kunnen worden gebracht.

Daarnaast beveelt het **Comité** aan om een studie uit te voeren om alle infrastructures in kaart te brengen waar de installatie van een dubbel circuit mogelijk is, met bijzondere aandacht voor de impact van het waterverbruik op de kostprijs per m³.

2.4 Bevordering van een geïntegreerd, duurzaam en inclusief waterbeheer (BELANGRIJKE KWESTIE nr. 5)

Het **Comité** steunt de verdere uitvoering van een geïntegreerd regenwaterbeheer (GRB) door middel van op de natuur gebaseerde oplossingen, bodemdoorlatendheid en de re-integratie van water in de stedelijke natuurlijke waterkringlopen.

Het **Comité** wijst er echter ook op dat dit "perceelsgebonden" waterbeheer vragen oproept aangaande de voorzieningen en het overheidsbeleid die moeten worden opgezet. Het **Comité** vestigt met name de aandacht op de ongelijke toegang tot technische oplossingen, zoals regenputten en hergebruik- of infiltratiesystemen, die in bepaalde soorten woningen (individuele woningen, nieuwe gebouwen) gemakkelijker toe te passen zijn dan in andere (collectieve woningen, oude gebouwen). Het **Comité** wijst er ook op dat in gebieden waar nog steeds stormbekkens gepland zijn, deze afgemeten zijn uitgaande van de veronderstelling dat ongeveer 15% van het grondgebied onthard zal worden (of dat het regenwater van 15% van het grondgebied via GRB zal worden beheerd, wat een ambitieuze doelstelling blijft).

Bovendien dringt het **Comité** aan op een territoriale aanpak in het nieuwe WBP, dat duidelijk prioritaire gebieden voor de implementatie van GRB zou moeten aanwijzen (als het hele grondgebied prioritair is, is eigenlijk niets prioritair). In dit opzicht zijn milieu- en stedenbouwkundige vergunningen instrumenten die moeten worden geactiveerd om de implementatie van GRB (en andere waterbeheerinfrastructures) aan te moedigen, zowel in de vergunningsaanvraagfase als bij de opvolging van de vergunningen die worden verleend wanneer projecten worden uitgevoerd. Deze vergunningen maken het ook mogelijk om voor samenhang en een kader op gewestelijke schaal te zorgen teneinde de 2% afvalwater die niet door zuiveringsinstallaties gaat, te beheren.

Het **Comité** beveelt aan om:

- Zo duidelijk mogelijk te zijn over de voorzieningen die moeten worden opgezet, zowel wat betreft het evenwicht tussen stimulansen en verplichtingen, als door de aanpak naargelang de doelgroepen te differentiëren;
- Te zorgen voor specifieke steunvoorzieningen voor particulieren, met name gratis technisch advies, premies of financiële steun voor installaties, en voorbeelden die in dichtbevolkte stedelijke contexten kunnen worden nagevolgd;
- Een echte territoriale aanpak van GRB te ontwikkelen, door deze met name in de stedenbouwkundige planologische en regelgevende documenten op te nemen, evenals in

⁴ <https://hydria.be/hydria-lanceert-re-use-een-innovatief-project-voor-het-hergebruik-van-gezuiverd-afvalwater/>

overheidsopdrachten, waarbij erop wordt gelet dat sociale of verenigingsprojecten niet worden verdrongen;

- In deze territoriale aanpak de ontwikkeling van het blauwe netwerk op te nemen, wat nodig is om de dieren- en plantenpopulaties in vochtige omgevingen in stand te houden;
- Te voorzien in de "renaturatie" van waterlopen (vergroening van het kanaal waar mogelijk, heropening van de Zenne) en het behoud van bestaande waterlichamen, ten gunste van de leefomgeving van de bevolking en de soorten die gebonden zijn aan de watermilieus. Op dezelfde manier zouden de acties voor amfibieën en reptielen die in de atlas van 2022⁵ werden voorgesteld in het WBP moeten worden opgenomen;
- De voorrang te geven aan een financiering van het GRB op basis van subsidies in plaats van heffingen, teneinde de toegang tot oplossingen te vergemakkelijken.

2.5 Toegang tot water als grondrecht waarborgen (BELANGRIJKE KWESTIE nr. 6)

Het **Comité** herhaalt dat water een gemeenschappelijk goed is en dat de toegang ertoe voor iedereen gewaarborgd moet zijn, zonder discriminatie en in alle omstandigheden. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent een hoge armoedegraad en een aanzienlijk deel van de bevolking bevindt zich in een situatie van waterarmoede. In deze context moet bij elk denkproces over waterbeheer en -prijzetting meer aandacht aan de sociale en verdelingseffecten ervan worden besteed.

Het **Comité** benadrukt dat het belangrijk is om het openbaar waterbeleid in een solidariteitslogica te verankeren, door ervoor te zorgen dat de meest kwetsbare huishoudens niet aan gedeeltelijke of volledige ontzegging van de toegang tot water worden blootgesteld. Hiertoe beveelt het **Comité** het volgende aan:

- De bestaande sociale maatregelen voortzetten en versterken (aangepaste tarieven, verbod op afsluitingen, steun via het sociaal waterfonds), die door een bijkomende bijdrage van het Gewest zouden kunnen worden gefinancierd;
- De effectieve toegankelijkheid ertoe verbeteren, met name door het automatiseren van de rechten en het bestrijden van de non-take-up;
- Een studie uitvoeren om de belemmeringen voor de automatisering van de sociale tussenkomst voor water te identificeren en weg te werken (te beginnen met de huishoudens met een individuele meter, overeenkomstig wat er in de ordonnantie van 24 december 2021 is voorzien);
- De mogelijkheid behouden voor de begunstigden van de sociale tussenkomst om een aanvraag in te dienen om deze met terugwerkende kracht te ontvangen, zonder beperking in de teruggaande tijd;
- Ervoor zorgen dat waterfacturen transparanter en duidelijker zijn, door er bijvoorbeeld eenvoudige pedagogische instrumenten in op te nemen (bijv. belangrijke informatie in de vorm van een "taartdiagram"), waarbij ervoor wordt gezorgd dat de facturen voor de gebruikers niet moeilijker te begrijpen zijn;

⁵ https://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/Atlas_herpeto_BXL-capitale_NL_2_BR.pdf

- De sociale tussenkomst voor water en het sociaal waterfonds, die momenteel forfaitair zijn, aanpassen naar mechanismen die evenredig zijn met de factuur, om beter rekening te houden met de evolutie van de prijs per m³ en het reëel verbruik;
- De toepasselijke norm tussen de Waterordonnantie en het federale Wetboek van economisch recht met betrekking tot de aanmaningskosten bepalen;
- De incassoprocedures aanpassen om ze flexibeler en evenrediger te maken, waarbij niet alleen rekening wordt gehouden met het totale bedrag van de schuld, maar ook met de betalingsvermogens van de gebruikers, door bijvoorbeeld aangepaste betalingsplannen op te stellen;
- De aanpassing van de onlinecommunicatie van Vivaqua om de gebruikers duidelijk te informeren over:
 - 1) hun recht om een betalingsplan van maximaal 12 maanden aan te vragen ingeval van normaal verbruik, overeenkomstig artikel 117.1 van de Algemene Voorwaarden van Vivaqua. De aanvraag kan online worden ingediend, zonder verplichte telefonische oproep, en Vivaqua kan deze niet weigeren wanneer aan de gestelde voorwaarden is voldaan.
 - 2) hun recht om een betalingsplan van maximaal 60 maanden aan te vragen ingeval van hoog verbruik (verbruik dat meer dan 50 % hoger ligt dan dat van het voorgaande jaar voor hetzelfde type huishouden en bewoning van het goed), overeenkomstig artikel 117.1 van de Algemene Voorwaarden. Vivaqua mag dit niet weigeren wanneer aan de voorziene voorwaarden wordt voldaan. Vivaqua controleert de aard van dit hoge verbruik (met inbegrip van de mogelijkheid van een lek dat recht geeft op een voorkeurstarief) en beslist in overleg met de gebruiker over de duur die het meest aan zijn situatie is aangepast.
 - 3) hun recht om, rechtstreeks of via een OCMW of een erkende schuldbemiddelingsdienst, een redelijk betalingsplan van maximaal 18 maanden aan te vragen ingeval van normaal verbruik, overeenkomstig artikel 117.1 van de Algemene Voorwaarden van Vivaqua.
- Specifiek voor Brussel een studie uitvoeren naar de mogelijke impact van de kosteloosheid van de eerste m³ water voor personen met een RVT-statuuut, teneinde de effecten ervan op het waterverbruik te evalueren;
- Waterpunten voorzien die toegankelijk zijn in openbare ruimten, ook in de winter, voor daklozen of mensen in kwetsbare situaties, door met name het aanbod van gratis openbare toiletten en douches uit te breiden, overeenkomstig artikel 19 van Richtlijn 2024/3019 inzake de behandeling van stedelijk afvalwater⁶.

2.6 Sociale en recreatieve aspecten van water

In het Brussels Gewest is het recreatief gebruik van water nog grotendeels onderontwikkeld, ondanks een groeiende behoefte die verband houdt met de stedelijke dichtheid, het gebrek aan koele ruimten en de gevolgen van de klimaatopwarming. Sinds enkele jaren pleiten burgerinitiatieven zoals Pool is Cool voor de terugkeer van openluchtzwemmen in Brussel. Er zij ook op gewezen dat de mogelijkheid om in Neerpede een zwemzone in te richten regelmatig ter sprake is gekomen.

⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202403019

Het **Comité** betreurt echter dit gebrek aan toegankelijke infrastructures voor zwemmen of wateractiviteiten, waardoor veel inwoners Brussel moeten verlaten om gebruik te maken van de waterlichamen in de rand.

Daarnaast stelt het **Comité** vast dat er in het voorbereidende document geen gewag wordt gemaakt van water als vector voor recreatief gebruik, terwijl deze kwestie steeds belangrijker wordt in een context van klimaatopwarming en zoektocht naar toegankelijke ontspanningsruimten. Het **Comité** moedigt daarom ten zeerste aan dat deze dimensie in het toekomstige WBP aan bod zou komen.

Tot slot benadrukt het **Comité** de sociale functie van de waterpunten in de openbare ruimte, die plaatsen voor ontmoeting en gezelligheid zijn die in de stadsplanning niet over het hoofd mogen worden gezien.

*
* *